

ἘΠΕΤΗΡΙΟΝ

Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Ἐπιστολῶν

ἔτος 14

Ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις
Συλλόγου πρὸς ἐπίσχεσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἈΘΗΝΑΙ 1938

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΒΑΣΙΛΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΣ

Ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἐγκωμίων εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας¹, ἐξ ὧν ἔχω ἤδη ἐκδώσει τὸ τοῦ Ἰωάννου Εὐχαΐτων², τὸ ἀρχόμενον «Τρεῖς με πρὸς τριώνυμον παροτρύνουσιν κίνησιν» καὶ τὸ τοῦ Ματθαίου Καμαριώτου³, τὸ ἀρχόμενον «Εἶπερ ἄλλο τι τοῖς τοῦ λόγου θεραπευταῖς καὶ λόγος ἐγκωμίων προσήκων», ἐκδίδω νῦν ἐνταῦθα τὸ τοῦ Νικολάου Καβάσιλα⁴, τὸ ἀρχόμενον «Οἶμαί γε τῶν ἐννομοτάτων καὶ δικαιοτάτων εἶναι».

Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο, ὅπερ εὔρηται ἐν τοῖς κώδιξι Par. 1213 (φ. 101α—101α), Vind. theol. 262 (φ. 120β—124β), Coisl. 315 (φ. 189β—196α) καὶ ἄλλοις, φέρει ἐπιγραφὴν· «Εἰς τοὺς ἁγίους τρεῖς μεγάλους ἱεράρχας καὶ οἰκουμενικοὺς διδασκάλους Βασίλειον τὸν μέγαν, Γρηγόριον τὸν θεολόγον καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόγλωττον»⁵. Ἡ ἔκδοσις γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφικῶν ἀποτυπωμάτων τῶν ἀνωτέρω τριῶν μνημονευθέντων κωδίκων, αἱ μεταξὺ τῶν ὁποίων διαφοραὶ εἶναι ἐλάχισται καὶ ἀνάξια λόγου.

***Εἰς τοὺς ἁγίους τρεῖς μεγάλους Ἱεράρχας
καὶ οἰκουμενικοὺς διδασκάλους, Βασίλειον τὸν μέγαν, Γρηγόριον
τὸν θεολόγον καὶ Ἰωάννην τὸν χρυσόγλωττον.***

Οἶμαί γε τῶν ἐννομοτάτων καὶ δικαιοτάτων εἶναι τὴν γινομένην τοῖς πατράσιν πᾶσαν νέμειν τιμὴν, εἴ περ δέ τις τῶν ἀπάντων πατέρας τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς ταύτης φαρμακείας καὶ τοῦ χοροῦ τῶν εὐσεβοῦντων κορυφαίους, ὡς εἰπεῖν, καὶ προστάτας καὶ ἡμᾶς, ὧ βέλτιστοι πάντων, ἀπαν-

¹ Περὶ τῶν ἀνεκδότων ἐγκωμίων εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας πρβλ. τὴν ἐμὴν ἐν τῷ ἀναμνηστικῷ τόμῳ τοῦ ἐκκλ. Φάρου Ἀλεξανδρείας διατριβὴν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνεκδοτα ἐγκώμια εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας» (τόμ. 31 (1932) σ. 77—91).

² Πρβλ. "Ἐνθ' ἄν.

³ Πρβλ. «Ἐπετηρίδα τῆς ἐταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν» τόμ. 10 (1933) σ. 55—71.

⁴ Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Νικολάου Καβάσιλα πρβλ. ἰδίᾳ Κ. Φ. Οὐμβάχερ, Ἱστορίαν τῆς βυζαντ. λογοτεχνίας μεταφρασθεῖσαν ὑπὸ Γεωργίου Σωτηριάδου τόμ. Α', σ. 314 ἔ. καὶ F. Verriet, Cabasilas Nicolas ἐν τῷ Dictionnaire de Théologie catholique, ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

⁵ Ἐν τῷ κώδιξι Vind. theol. 262 γέγραπται ἀντὶ Χρυσόγλωττον τὸ σύνθημα Χρυσόστομον. Ἀναμφιβόλως ἀρχικὴ γραφὴ εἶναι τὸ Χρυσόγλωττον.

τες, ἴσμεν, μᾶλλον δὲ ὡς οὐδένας τῶν πάντων· μόνοι γὰρ ἀπάντων ὑμεῖς, εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν ἢ κομιδῇ γε ἐν ὀλίγοις, τοῦ γ' εὐσεβεῖν ἀνθρώπους τὰ πρὸς Θεὸν αἰτιώτατοι κατέστητε καὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας πᾶσι συναγωνισταὶ καὶ συλλήπτορες, ὥστε γε δεῖ καὶ πάντας ἀνθρώπους καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἓνα καὶ τιμᾶν ταῖς γενομένοις ὡς εὐεργέτας ὑμᾶς ἐνὸς οὐδενὸς τὸ παράπαν ἀπεχομένους τῶν εἰς τὴν ὑμετέραν εὐφημίαν φερόντων. Ἄλλὰ τὸ μὲν κοινὸν δίκαιόν γε τοσοῦτον καὶ οὕτω δήπου τὸ παρὰ πάντων ὑμῖν ὀφείλεται θαῦμα, ἐμοὶ δέ τι καὶ πλέον ἔνεστιν· ἔχω γὰρ τοι πρὸς τῷ κοινῷ δικαίῳ καὶ τὸν ὑμέτερον τουτοῦ δήπου περὶ ὑμᾶς ἔρωτα καὶ τὴν ἐκείθεν ἀνάγκην σπεύδοντα κατὰ τὸ ἔπος ὀτρύνουσαν, ὥστε διὰ πάντων τό γε ὑπὲρ ὑμῶν λέγειν ἀναγκαῖον ἐμοὶ γε γίνεσθαι. Ἐπεὶ γε, εἰ καὶ τῶν εἰκότων ἔξω πεσοῦμεθα, ἀγαπήσομέν γε ἐν τοῖς παιδικοῖς ἠττώμενοι, ἀλλως θ' ὅτι καὶ πάντας τοῦτο παθεῖν ἀνάγκη, τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν λέγοντας, ἐπεὶ καὶ πάντα μεθ' ὑπερβολῆς ἐν ἑαυτοῖς τὰ βέλτιστα συλλαβόντες καὶ πάντας ἐν πᾶσιν ὑπερνικήσαντες, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς κοινούς τοῦ γένους σωτήρας, περὶ τοὺς ἐπαίνους τοῖς λόγοις ἠτυχηκότες ἐφάνητε, θαυμαζόμενοι μὲν ὑφ' ἀπάντων, θαυμαζόμενοι δὲ οὐδὲν μᾶλλον, οὐδ' ὥστε τοῖς ἐπαίνοις ὀρίζειν, ἀλλ' ἀεὶ κάτω τιθέναι τοὺς λόγους τῷ ὑπερφνεῖ τῶν πραγμάτων, ὥσπερ εἰς ἀνάγκην δὴ τινα καταστάντες μικρὰν ἀποφῆναι τὴν φύσιν τοῦ λόγου, ὡς οὐχ ἱκανῶς ἐπὶ πάντα ἀφικνουμένην. Ὑμεῖς γὰρ, εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν οἱ πᾶσαν μὲν ἀρετῆς ἰδέαν ὡς δὴ τινα μίαν κατωρθωκότες, οὕτω δὲ εἰς ἄκρον καὶ μετ' ἀκριβείας ἐκάστην, ὡς καὶ κανόνες καὶ στάθμαι καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τούτων γενέσθαι θεοεἰκελοῖ τινες ἀτεχνῶς· τῆς γὰρ ἀρετῆς ἀπάσης διττῆς οὔσης καὶ εἰς ἄμφω χωρούσης καὶ τῆς μὲν κοινωφελεστάτης καὶ τῷ κοινῷ λυσιτελεῖ συντελούσης, τῆς δὲ πρὸς μόνων τῶν κατορθούντων καὶ μόνοις τοῖς χρωμένοις λυσιτελοῦς, οὕτως ἐκατέρων εἰς ἄκρον ἤλασαν καὶ τοσοῦτον ἀμφοτέρων ἐποίησαντο λόγον καὶ μὴ μόνον σφίσιν αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις γεγονάσιν ἐν καιρῷ, ὡς καὶ μεγάλοι καὶ παρὰ πάντας ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ κατὰ τὸν θείον προσειρησθῆαι χρησμόν. Θεόθεν γὰρ καὶ φύντες τὴν ἀρχὴν καὶ τραφέντες καὶ αὐξηθέντες, οὕτως εὐ τὸν πατέρα θεὸν ἐμμήσαντο, ὥστε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀντὶ τούτου κατέστησαν, πάντων μὲν τῶν ἐκείθεν ἀγαθῶν ἀφθόνων μετεσχηκότες καὶ πείραν ταύτην πρώτην δόντες τοῦ κατ' ἀξίαν τυχεῖν τῷ χρήσασθαι τοῖς ὑπάρχουσιν ὡς προσῆκε. Πρωτὸν μὲν οὖν τὰς ψυχὰς ἀπειλικρινημένας παρεσκευακότες καὶ καθαρὰς καὶ συμπάντων τῶν γηίνων ἀνωτέρας καὶ τῆς κατ' αὐτὰ προσπαθείας, ὡς μόνοις τοῖς ἀύλοις, ὡς ἀνθρώπῳ μάλα πρὸς τρόπον καὶ συζῆν ἀεὶ καὶ συνεῖναι μηδενὶ τῶν κάτω προσέχοντες. Ἐπειτὰ γε Θεὸν αὐτὸν καθαρῶς εἶδον καὶ συνεγένοντο καὶ τῆς ἐκείθεν ἐμπλέτοι κατέστησαν αἴγλης, ἀνθρακῆς τινες κατὰ τὸν ψαλμοῦδὸν ἀναφθέντες καὶ φῶτα τέλεια,

τελείου φωτὸς γεννήματα. Καὶ μὴ μόνον τὸν Χριστὸν ἔν γέ σφισιν αὐτοῖς οἰκοῦντα καὶ ἐμπεριπατοῦντα καὶ λαλοῦντα δήπου καὶ ζῶντα κατὰ τοὺς θείους λόγους φοροῦντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις οἰοί τε ὄντες τοῦτον ἐκλάμπειν καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ διηγείσθαι καὶ τὰ μεγάλα μυσταγωγεῖν. Οὕτω τοίνυν ἑαυτοὺς παρασκευακότες καὶ ὁποῖους εἰκὸς εἶναι τοὺς κοινούς τῶν ἀνθρώπων προστάτας, οἷα κοινοὶ σωτῆρες καὶ ἀρχηγοὶ τῶν βελτίστων θεόθεν δεξαμένοι τὴν τῶν ἀνθρώπων ποιμαντικὴν προστασίαν, ὡσπερ μετ' ἐκεῖνον ἄρχην λαχόντες, οὕτως ἐπολιτεύσαντο τὴν ἀρχὴν εἰκόνες Θεοῦ καὶ ὄντες ἀτεχνῶς καὶ καλούμενοι, καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων, εἰ δεῖ συντόμως φάναι, τεχνῖται. Οὐ μόνον γὰρ τοὺς ἀνθρώπους εὐποιῦντες διετέλουν ἀνάγοντες πρὸς τὰ κρείττω καὶ τὸ καλῶς πολιτεύειν καὶ θεοὺς ἐξ ἀνθρώπων τὸ γοῦν εἰς αὐτοὺς ἦκον τιθέντες, ἀλλὰ καὶ πολλῶ μείζω, Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐποιήσαντο λόγον. Πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον καὶ κινδυνεύουσιν ἤδη πρὸς τὸ μηδέν, ὡς εἰπεῖν, χωρῆσαι τὴν εὐσεβειαν ἐπανάγειν, ἄτε πολὺν ἤδη χρόνον παρὰ τῶν κάκιστα ἀπολουμένων αἰρετιζόντων τυραννουμένην καὶ μονοθεοῦ κλιθεῖσαν εἰς γόνυ καὶ Θεὸν μὲν εὐμενῆ καὶ ἴλεων τοῖς ὅλοις τιθέντες, ἀνθρώπους δὲ τὰ πρὸς αὐτὸν ὑγιαίνειν παρασκευάζοντες καὶ τῆς εὐσεβείας, ὡσπερ τινὸς ἱερᾶς ἐχομένους ἀγκύρας, ἔπειτα ἐφεξῆς καὶ τὰς ἀγαθὰς πράξεις, ὡς εἰκὸς, προστιθέναι καὶ τὸ κατ' ἀρετὴν πολιτεύειν ὡς οὐδενὸς χωρὶς θατέρου τοῖς χρωμένοις λυσιτελοῦντος.

Δεῖ γὰρ ἑκατέρων λόγον ποιεῖσθαι, καὶ ἔργων καὶ πίστεως, τὸν ὑγιαίνειν δι' ὀλοκλήρου ὡς ἀληθῶς ἠρημένον καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν νῦν μὲν κατὰ τῶν αἰρετιζόντων ἰστάμενοι καὶ τὴν ἐκείθεν ἀχλὺν διέχοντες, νῦν δὲ τοὺς ἀνθρώπους ὑπὲρ τὴν ὕλην τιθέντες ταῖς θαυμασταῖς ὑποθήκαις καὶ πρὸς Θεὸν ἐπανάγοντες, ὅθεν οὐ καλῶς ἐκβεβήκεσαν. Οὕτω βέλτιστοι πᾶσιν ἐφάνησαν οὐ μόνον σφῖσιν αὐτοῖς πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι καταστάντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις γενόμενοι σπλάγγνα χρηστότητος ἀτεχνῶς, ὡς καὶ κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ καρδίαν ἐπεικῶς πολιτευόμενοι φανῆναι διὰ πάντων τῷ κοινῷ λυσιτελεῖ συντελοῦντες καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν εἰς ἅπαν πραγματευόμενοι, ὡσπερ εἰς τοῦτο τὴν ἀρχὴν διήκουθεν καὶ φανέντες. Ὅσπερ γὰρ τὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἔσχατον ἀπωλείας ἐλθόντα, ἄλλος μὲν οὐδεὶς τῶν ἀπάντων, Θεὸς δὲ σαρκιωθεὶς ἐπανήγαγεν, οὕτω μετ' ἐκεῖνον τοῖς αὐτοῖς μικροῦ περιπεπωκόσι καὶ Θεὸν καθαρῶς ἀγνοήσασιν ἤρκεσαν πρό γε πάντων οἱ βέλτιστοι πάντων πᾶσαν ἔκ μέσου τιθέντες δυσχέρειαν καὶ θεόθεν φανέντες Θεὸν ἔπειτα αὐτὸν καὶ τοῖς ἄλλοις γνωρίζουσι καὶ ὅπως τούτου πέρι καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν προσήκεν, ὥστε Θεῷ μὲν προσήκοντας εἶναι καὶ συγγενεῖς τινάς, ὡς εἰπεῖν, μόνους δὲ πάντων υἱοὺς ὑψίστου δικαίως δήπου καλεῖσθαι. Εἰ γὰρ δήπου πρό γε πάντων γνώρισμα Θεοῦ τὸ οἰκτίριμον εἶναι κατὰ τὸν θεῖον

χρησμόν, γίνεσθε γάρ φησιν οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ἡμῶν οἰκτίρμων ἐστίν, οἱ τοσοῦτον μὲν ἀπάντων ἀνθρώπων εἰληφότες ἔλεον, ὡς μὴ μόνον καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ σφῶν αὐτοῦς ἄγειν καὶ προτιθέναι τοῖς ὅλοις, τοσοῦτους δὲ πόνοῦς ὑπομεμενηκότες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας, οὕτω δὲ καὶ τὰς ψυχὰς ἡδέως εἰς μυρίους δεδωκότες θανάτους, ἵνα ἐκεῖνοι μόνον εὐσεβεῖν ἔχωσι καὶ τὴν γενομένην ἴσχειν δόξαν θεοῦ, πῶς οὐ θεοὶ τινες ἀτεχνῶς καὶ μάλα σαφῶς βεβαιοῦντες ὡς τῶν λογικῶν τοῦ Χριστοῦ προστατούντες θερημάτων μετ' ἐκείνου διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, μετ' ἐκείνου τοῖς ὅλοις ἐχοῶντο πράγμασι πάνθ' ὑπὲρ τούτων καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἑτοιμῶς ἔχοντες. Καὶ μὴν ἐκεῖνος μὲν μήτε τῆς θεότητος ἐκστὰς καὶ σώφα λαβὼν δι' ἡμᾶς τὸ καθ' ἡμᾶς ἐγεγόνει οἱ δὲ τούμπάλιν ἐσπουδακότες ἐξ ἀνθρώπων θεοὶ γεγενῆσθαι σωτηρία κοινὴ τις κατ' ἐκεῖνον πᾶσιν ἐφάνησαν τοῦ κοινῆ λύσιτελοῦντος καὶ τῶν θείων ἔνεκα νόμων πάντα καὶ λέγοντες καὶ ποιοῦντες καὶ πάσχοντες, ὥσπερ διὰ ταῦτα θεόθεν τῷ βίῳ δοθέντες, ἐφ' ᾧ τῶν ἐκεῖθεν ἐπιταγέντων καὶ νόμων καὶ τῆς κατ' αὐτὸν εὐσεβείας δημιουργοὶ καὶ παιδευταὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἅπασι γίνεσθαι τοσοῦτω μείζονς τῶν παλαιῶν ἐκείνων νομοθετῶν, ὅσοι καὶ καθαρώτερον οὗτοι συνεγένοντο τῇ Τριάδι καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐλλάμψεις λαμπροτέρας ἐδέξαντο. Ἐπεὶ καὶ τῆς ὑμνουμένης ἐκείνης κατὰ Μωσέα νομοθεσίας τοσοῦτω μείζονς αἱ τῶν μεγάλων δέλτοι καὶ τοῖς ὅλοις καλλίους, ὅσον οὐδὲ παραβάλλεσθαι· λόγων γὰρ καὶ τῆς ἐν λόγοις ῥώμης ἐπὶ τοσοῦτον ἰόντες ὡς μὴ μόνον τοὺς πρὸ αὐτῶν ἐν τούτοις μάλιστα δι' θαυμασθέντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατ' ἐκείνους καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους ὑπερβαλεῖν καὶ πάντας καθάπαξ ἠττωμένους καὶ κάτω χωροῦντας ἀποδείξαι περιφανῶς πρῶτοι καὶ μέσοι καὶ τελευταῖοι τοῖς ἐν λόγοις ἀναφανέντες. Οἱ δὲ καὶ τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν τοῦ Πνεύματος χάριν, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις τῶν ἀπάντων προσγεγονυῖαν λαβόντες τοιαύτην ἔπειθ' ἡμῖν τὴν τῶν σφετέρων λόγων ῥώμην μετ' ἐκείνης ἀπέδειξαν καὶ οὕτω κρείττω τε ἑαυτῆς καὶ μείζω δεχομένην ἔπαινον καὶ διὰ πάντων τοῖς χρωμένοις λύσιτελῆ, ὡς μὴ μόνον οὐρανὸν καὶ δοκεῖν εἶναι πᾶσι καὶ εἶναι πολλῷ τοῦδε τοῦ ὀρωμένου καὶ καλλίω δήπου καὶ μείζω τὴν θείαν δόξαν διηγουμένων ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον πάντων στόμα τῷ ὄντι Χριστοῦ ὡς ἐξάγειν ἔχειν ἄξιον ἐξ ἀναξίου καὶ πάντας πρὸς οὐρανὸν μεθιστάναι, μᾶλλον δὲ τὸ τούτων μείζον καὶ θεὸν αὐτὸν ὡς εἰπεῖν συνίστησι καὶ κρατύνει καὶ τοῦ ὅπως δεῖ τοῦτον εἰδέναί καὶ οἶαν χρῆ δήπου τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχειν κοινὴ τις ἐστὶ νομοθεσία καὶ ὄρος οὕτω παντοδαπούς τινας τοὺς τῶν μεγάλων λόγους ἢ τοῦ Πνεύματος ἀπέδειξε χάρις καὶ διὰ πάντων ἰόντας. Καὶ τοίνυν τοῖς μὲν κάκιστ' ἀπολουμένοις, τῆς θεότητος ὑβρισταῖς, οὕτω τοι γενναίως πολεμοῦσι καὶ τοῦ Πνεύματος ἐπαξίως ὡς τοὺς μὲν αὐτῶν δόλους καὶ τὰς δεινὰς ὑπὲρ τῆς κακίας ἐνστάσεις οὕτως ἐξελέγχειν εὐ

μάλα καὶ τὸ μηδὲν ἀποφαίνειν, ὡσπερ εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν συνέστησαν, τοὺς δ' ἐκπεπληγμένους παρασκευάζειν, ὡσπερ τοὺς βροντῆ παταχθέντας ἐστὶν ὄραν, τοῖς δὲ γ' εὐσεβέσι καὶ ἴσοι τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς ταύτης φατρίας πειθὼ τὴν τύραννον ἐφιστάται καὶ οὕτω ταῖς ἐκεῖθεν ἀνάγκαις πάντας χειροῦνται παντὸς μᾶλλον Ὀσφύος θέλγοντες καὶ κινουντες ἐπὶ τὰ κρείττω ὡς καὶ ἐκ τῶν λίθων ἐκτίθειν τέχνη τῷ Ἀβραάμ κατὰ τοὺς θεῖους λόγους εἰπεῖν. Οὕτως, ὡς πάντοσάπων ἀγαθῶν τεχνίται, κηδεμόνες τοῦ κοινοῦ καὶ σωτῆρες ἐφάνητε προσήκοιτ' αὐτῷ βίῳ καὶ τὸν λόγον ἐπιδειξάμενοι, ὡς μήτε τὰ ἔργα τῶν λόγων ἐνδείν μήτε μὴν τοὺς λόγους τῶν ἔργων, ἀλλὰ καταλλήλως παντίπασιν ἔχειν καὶ διὰ πάντων ἀλλήλοις ἀκριβόττειν. Οὕτω γὰρ τοῖς μὲν ἔργοις τοὺς λόγους, τὰ δ' ἔργα τοῖς λόγοις κοσμήσαντες καὶ δι' ἑκατέρων ναοὺς ἑαυτοῦς Θεοῦ καὶ ὄργανα Πνεύματος ἀποδείξαντες, ἔπειτα καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐν καιρῷ γεγονάτε λυσιτέλεια κοινὴ τῷ βίῳ φανέντες καὶ πάντων ἐπ' εὐδαιμονίᾳ προστάντες κοινοὶ μελεδωνοὶ σωτηρίας καὶ δοκοῦντες πᾶσι καὶ ὄντες καὶ τὸ μέγιστον εἰς ἡδονῆς λόγον οὐ μόνον περιόντες, ἀλλὰ καὶ μετὰ τελευτῆν, ἢ ἀθάνατα λυσιτελεῖν ἔχητε τοῖς κοινοῖς, ὥστε μὴ τῷ τοῦ βίου μόνῳ χρόνῳ τὰς εὐεργεσίας ὀρίζειν, ἀλλὰ τοῦ μὲν περιεῖναι πεπαῦσθαι, τοῦ δὲ εὐεργετεῖν οὐ πεπαῦσθαι, ἀλλ' ἐς τ' ἂν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἀθάνατον ἢ καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀθανάτους τηρεῖσθαι. Ὡσπερ γὰρ εἰς ἀνθρώπους ἔτι τελοῦντες καὶ τὴν μετὰ Θεοῦ ξυναυλίαν τοῦ παντὸς ἐτιμῶντο ἐκείνῳ μᾶλλον ζῶντες ἢ σφίσι αὐτοῖς, οὕτως ἐξ ἀνθρώπων γεγονότες καὶ Θεῷ καθαρῶς συγγεγόμενοι τοὺς ἀνθρώπους οὐ καταλείπουσιν, ἀλλ' ἀνωθεν συναϊρόμενοι τὰ βελτίω τῇ τῶν εὐχῶν συμμαχίᾳ, οἱ δὲ καὶ τοῖς λόγοις συνεισι δῆπου εὐ ποιοῦντες ἅπαντας οὐδὲν ἤττον ἢ πρόσθεν, ὅτε καὶ σωματικῶς τοῖς ἀνθρώποις συνῆσαν. Ὁ μὲν οὖν πάντων σωτῆρ καὶ δεσπότης τὴν ἀρρητον ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας οἰκονομίαν ἐκείνην ἐπανῆκε μὲν, ὅθεν ἐξέβη, τὴν σάρκα τεθεωκῶς, ἔπεμψε δὲ τὸν ὁμότιμον καὶ συνῆν ἐκεῖνος ἀντὶ τοῦ Σωτῆρος ταῖς μαθηταῖς. Οἱ δὲ μετ' ἐκεῖνον κοινοὶ σωτῆρες ἀνθρώπων καὶ κηδεμόνες φανέντες καὶ πρὸς Θεὸν ἀγωγοὶ ἐπανῆκον μὲν εἰς ὃν καὶ ἐπόθουν καὶ ἐμμήσαντο, οὐ πολὺ δ' εἰπεῖν καὶ ὅθεν ἐγένοντο, καταλείπουσι δὲ τοὺς ἀρίστους τουτουσι λόγους καὶ γίνονται πᾶσι πάντα ἀντὶ τῶν πατέρων οὗτοι κανόνες μὲν εὐσεβείας, ἀρετῆς δὲ καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν πολιτεῦειν τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθοὶ διδάσκαλοι. Ἐγὼ δὲ τοι καὶ δοκῶ τὸν ἀγαθὸν Ἰησοῦν οὐχ ὢν παρὰ τὸν βίον ἠγωνίσαντο περιόντες, ἀλλὰ καὶ ὢν μεταστάντες τοῦ βίου κατορθοῦσι διὰ τῶν λόγων φιλοτίμως ἄγαν ἀποδοῦναι τὰς ἀμοιβὰς καὶ κατ' ἄμφω τῶν μεγίστων ἀξιώσασα γεῶν καὶ διπλοῦς τοὺς στεφάνους σφίσι γενέσθαι διπλῶς γε ἠγωνισμένοις, ἔπει καὶ οὐ παύσονται ποτε στεφανούμενοι ἐς τ' ἂν τοῦ γ' εὐσεβεῖν ἀνθρώποι δέωνται.

Ἄλλ' ὃ τριάς ἀπάντων ἀρίστη καὶ τῆς ὑπὲρ πάντας τριάδος ἐστία καὶ εἰκὼν τοῖς ὅλοις προσήκουσα. Ὡ γλώττια Θεοῦ πνεῖνοι καὶ καθάρια Πνεύματος καὶ ὁμοφαῖα τοῦ ὁρατοῦ, αἷς καθαιρεῖται πᾶν ὕψωμα κατὰ τῆς εὐσεβείας κακῶς ἐπαιρόμενον. Ὡ Θεοῦ ἄρμα μυριοπλάσιον. Ἐγὼ δὲ καὶ πῦρ ὑμᾶς προσείποι ὅτι ἀπεικότως, ὡς ἔγωγε οἶμαι, καὶ πτόν καὶ μάχαιραν, οἷς ὁ Κύριος διαιρεῖ τὸ χεῖρον τοῦ κρείττονος. Ὡ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους μεγίστη καὶ κοινωφελεστάτη φιλοτιμία. Ὡ θεολογίας κανόνες καὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς εἰκὼς, εἰδέναι πᾶσιν αἰτιώτατοι καταστάντες. Ὡ καὶ τὴν ψυχὴν κατὰ τὸν Ἰησοῦν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας τιθέντες καὶ πολλοὺς ὑπὲρ τούτων καὶ μεγάλους ὑπομεμενηκότες κινδύνους. Ὡ Πνεύματος ὄντες καὶ τῶν τοῦ Πνεύματος πλήρεις καὶ ταῖς ἐκείθεν ἀκτίσιν αὐτοῖ τε φωτοσειδεῖς ὅλοι φανέντες καὶ τοὺς ἄλλους οὕτως εὐπεποιηκότες ταῖς παρ' ὑμῶν αὐθις ἀκτίσιν ὡς υἱοὺς μὲν φωτὸς ἀποδείξαι, πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων ὀφειλέτας ἅπαντας ἴσχειν. Ἄλλ' ὃ διὰ πάντων βέλτιστος πάντων, ἦνευται λόγος, ὃν ὑμῖν ἀπέδωκα ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων τῶν εὐεργεσιῶν, ὥστε μὴ περὶ τοὺς εὐεργέτας δόξαι κακός. Ὑμεῖς δὲ ταῖς ὑπειργμέναις εὐεργεσίαις ἑτέρας δὴ τινὰς προστιθέντες ἐν μὲν τῷ παρόντι βιοῦντι τοῦ πλημμελοῦντος ἀπηλλαχότες παρυσευάσοιτε δῆπον καθαρῶς τῷ καθαρῷ προσέχειν Θεῷ, ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος χεῖρα ὀρέγοιτε μεταστῦσι καὶ μεταδοίητε δόξης τὸν Θεὸν ἡμῖν εὐμενῆ τιθέντες καὶ ἕλεων, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Κ. ΛΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ